

**TEXNOLOGIK TA'LIMDA CHIZMACHILIK FANINI YANGI PEDAGOGIK
TEXNALOGIYALAR ASOSIDA O'QITISH METODIKASI (OTM
MISOLIDA)**

Zuxriddinova Nilufar Nusrat qizi
Andijon davlat pedagogika instituti
Fizika va texnologik ta'lim kafedrasida
stajyor o'qituvchisi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada texnologik ta'limda chizmachilik fanini yangi pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini o'rganish bo'yicha ma'lumot keltirilgan.

KALIT SO'ZLAR: o'quvchi, chizmachilik fani, texnologik ta'lim, ruhiy va jismoniy kuch, zamonaviy texnologiya.

Zamonaviy ta'limni tashkil etishga qoyiladigan muhim talablardan biri ortiqcha ruhiy va jismoniy kuch sarf etmay, qisqa vaqt ichida yuksak natijalarga erishishdir. Qisqa vaqt orasida muayyan nazariy bilimlarni o'quvchilarga yetkazib berish, ularda ma'lum faoliyat yuzasidan ko'nikma va malakalarni hosil qilish, shuningdek o'quvchilar faoliyatini nazorat qilish, ular tomonidan egallangan bilim, konikma hamda malakalar darajasini baholash o'qituvchidan yuksak pedagogik mahorat hamda talim jarayoniga nisbatan yangicha yondashuvni talab etadi. Ta'lim sohasini rivojlantirishning omillaridan biri o'qitishning yangi zamonaviy texnologiyalarini joriy qilishdan iboratdir. O'qituvchi o'z mutaxassisligi bo'yicha egallagan bilimidan tashqari pedagogik va psixologik bilimlarni, yangi pedagogik texnologiya va o'qitish metodikalari yig'indisi bo'lgan zarur pedagogik minimumlarni egallagan bo'lishi shart.

Ma'lumki, o'qituvchilik kasbi juda mashaqqatli kasb hisoblanadi. O'qituvchi dars berishdan oldin avvalambor darsga tayyorgarlik ko'rib, ajratilgan vaqtdan unumli foydalanib pedagogik mahoratini o'z talabalariga ko'rsatib o'zining fanidan talim tarbiya berishga intiladi. Shuni aytish joizki hozirgi zamon talablariga mos holda dars o'tish yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish lozim. Biz bilamizki XXI asr texnika asri hisoblanib shunday ekan bizga texnik asbob-uskunalaridan programmalardan keng unumli foydalanib turli xil slaydlar orqali turli xil didaktik o'yinli texnologiyalarni tashkil etib dars jarayonini samarali o'tishiga harkat qilish kerak, albatta. Fan va texnika taraqqiyoti insoniyat faoliyatining turli sohalari, kishilarning bilimlari, texnika madaniyati va politexnik malumotiga katta talablar qo'yilmoqda va ular grafik faoliyat bilan uzviy bog'langandir. Talaba o'quvchilarni bilim saviyasini oshirish uchun didaktik o'yinli texnologiyalar yordamida dars

jarayonida qo' llash uning samarasiga erishish hamda mavzuni o' zlashtirib olganligi haqida bilib olishimiz mumkin. Shu o' yinlar orqali talabani qanday bilimlarga ega ekanligi haqida ularning fazoviy tasavvurlarini oshiribgina qolmay endiki uni shu fanga qiziqishlarini rivojlantirishga ega bo' lamiz. Bunda talabani psixik o' zgarishlariga mos didaktik metodlarni qo' llab, yaxshi natijalarga erishish mumkin.

Didaktik o' yinlar ko' pi chizmani o' qishga qaratilgan. Ularni darsning o' rtasida o' quvchilar ongiga biror grafik tushunchani tarkib toptirish maqsadida qo' llash mumkin ammo o' yinga berilib ketib dastur materiallardan chetga chiqmaslik kerak. Didaktik o' yinlarni tuzishda har bir darsni muayyan bo' laklarga ajratib, o' zlashtirilishi shart bo' lgan tushuncha va ko' nikmalarni belgilab chiqish, So' ngra dars bosqichlariga tegishli o' yinni oldindan rejalashtirib qo' yish va udarsning umumiy yo' nalishiga uyg' unlashib ketishi kerak. Shundagina mazkur o' yinlar talabalarning grafik savodxonligiga ijobiy tasir ko' rsatishi mumkin. Umumtalim maktablaridagi chizmachilik fani o' quvchilarning fazoviy tasavvurlarini, ko' z bilan chamalash, ko' rish xotirasi, topqirlik vajodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishdagi ahamiyati juda katta. O' yinlar turli maqsadlarga yo' naltirilgan bo' ladi. Ular didaktik, tarbiyaviy, faoliyatni rivojlantiruvchi va ijt imoiylashuv maqsadlarida qo' llaniladi. O' yinning didaktik maqsadi bilimlar doirasi, bilish faoliyati, amaliy faoliyatda bilim, malaka va ko' nikmalarni qo' llash, umumtalim malaka va ko' nikmalarini rivojlantirish, mehnat ko' nikmalarini rivojlantirishni kengaytirishga qaratilgan bo' ladi. O' yinning tarbiyaviy maqsadi mustaqillik, irodani tarbiyalash, muayyan yondashuvlar, nuqtai nazarlar, ma naviy, estetik va dunyoqarashni shakllantirishdagi hamkorlikni, kollektivizmni, jamoaga kirishib keta olishni, kommuni kativlikni tarbiyalashga qaratilgan bo' ladi. Faoliyatni rivojlantiruvchi o' yinlar diqqat, xotira, nutq, tafakkur, qiyoslash malakasi, chog' ishtirish, o' xshashini topish, faraz, xayol, ijodiy qobiliyat, empatiya, refleksiya, optimal yechimni topa olish, o' quv faoliyatini motivatsiyalashni rivojlantirishga qaratilgan bo' ladi. Ijtimoiylashuv o' yinlari jamiyatning me' yorlari va qadriyatlariga jalb qilinish, muhit sharoitlariga ko' nikish, ehtirolarni nazorat qilish, o' z-o' zini boshqarish, muloqotga o' rnatish hamda psixoterapiyani nazarda tutadi.

Inson hayotida o' yin faoliyati orqali quyidagi vazifalar amalga oshiriladi: - o' yin faoliyati orqali shaxsning o' qishga, mehnatga bo' lgan qiziqishi ortadi; - o' yin davomida shaxsning muloqotga kirishishi yani, kommunikativ -muloqot madaniyatini egallashi uchun yordam beriladi; - shaxsning o' z iqtidori, qiziqishi, bilimi va o' zligini namoyon etishiga imkon yaratiladi; - hayotda va o' yin jarayonida yuz beradigan turli qiyinchiliklarni yengish va mo' ljalni to' g' ri olish ko' nikmalarining tarkib topishiga yordam beradi; - o' yin jarayonida ijtimoiy normalarga mos xulq-atvorni egallash, kamchiliklarga barham berish imkoniyati yaratiladi; - shaxsning ijobiy fazilatlarini shakllantirishga zamin tayyorlaydi; -

insoniyat uchun ahamiyatli boʻlgan qadriyatlar tizimi, ayniqsa, ijtimoiy, ma'naviy-madaniy, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni oʻrganishga etiborqaratiladi; oʻyin ishtirokchilarida jamoaviy muloqot madaniyatini rivojlantirish koʻzda tutiladi. Chizmachilik darslarida mavzuni oʻqitish jarayonida qoʻllanilgan texnologiyalar, foydalanilgan metodik manbalar, olib borilgan suhbatlar natijasida oʻquvchi oʻquv materialini qay darajada oʻzlashtirishi mumkin degan savolga psixolog hamda pedagog mutaxassislar quyidagi javoblarni bergan. Agar material maruza holda taqdim qilinsa 10-20%, material hayotiy namunalarda koʻrsatilsa va eshittirilsa 30-50 %, oʻquvchilar oʻzaro yoki biror inson bilan muloqot qilganda va oʻz ish tajribasida sinab koʻrganda 70-80 % didaktik oʻyinlar, kichik guruhchalardagi musobaqalar, oʻzaro tortishuvlar asosida oʻrgatilsa 90%, oʻz ehtiyoji, oʻz xohishi orqali, yozish, chizish, grafik topshiriqlarni bajarish, toʻliq konspekt olib oʻqiganda 95% oʻzlashtirish mumkinligi tadqiqotlarda isbotlangan. Bundan koʻrinib turibdiki, koʻrsatmali qurollardan samarali va oʻrinli foydalanish oʻzlashtirishga katta hissa qoʻshar ekan. Agar koʻrsatmali qurollar, pedagogik texnologiyalar va bevosita amaliy ishlar uygʻunlikda tatbiq etilsa juda yuqori natijaga erishish mumkin. Y.A.Komenskiy — “Buyuk didaktika” asarida — oltin qoidani ifodalagan holda koʻrsatmalilik prinsipining 3 ta asosini ifodalagan: birinchidan, avval sezmagan narsasi haqida kishida bilim ham boʻlmasligi, ikkinchidan, bilimning toʻgʻri va aniqligi ham sezgilarning guvohligiga bogʻliq, uchinchidan, sezgilar - xotiraning eng ishonchli vositasi. Komenskiy oʻz taklifini Plavtning “Eshitganini aytib beradigan 10 ta kishidan oz koʻzi bilan koʻrgan 1 ta guvoh afzall fikri bilan mustahkamlaydi. Koʻrsatmali qoʻllanmalarda koʻrsatmalilikning quyidagi turlaridan foydalaniladi: 1. Tabiiy koʻrsatmalilik oʻquvchilarni mavjud obektlar: oʻsimliklar, binolar, mashinalar va hokazolar bilan tanishtirishni taqozo etadi. 2. Hajmli koʻrsatmalilik - mavjud olamning hajmli aks etishidir. Bu esa fotosurat, rasm, diafilmlardan iborat. 3. Ovozli koʻrsatmalilik - tovush obrazlarini ifodalash uchun ovozli vositalardan foydalanish. Magnitafon, ovozli kino. 4. Ramziy va grafik koʻrsatmalilik - xaritalar, rejalar, sxemalar, chizma va diagrammalar. Ular mavjud voqelikni shartli umumlashgan ramziy koʻrinishda aks ettirish sababli fikrlashni rivojlantiradi. Taʼlim jarayonidagi oʻquvchining faolligi, didaktikaning asosiy tamoyillaridan biri boʻlib kelgan va shunday boʻlib qoladi. Oʻquvchining faolligi maqsadli yoʻnaltirilgan boshqaruvchi pedagogik tasirlar va pedagogik muhitning tashkil etilishi natijasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar roʻyxati

1. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Taʼlimda innovatsion texnologiyalar, – Toshkent, 2008.
2. Yoʻldoshev Q. Adabiyot oʻqitishning ilmiy-nazariy asoslari. – Toshkent: “Oʻqituvchi”, 1996.

3. Yo‘ Idosheva N., Murodova S. Adabiyot darslarida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘ llashning afzalligi. – T.: IPT va nashr ishlari bo‘ limi, 2007.

